

Handelingsgerichte diagnostiek, gelijkwaardigheid en transparantie

Het multidisciplinair overleg (MDO) tussen ouders, leerlingen en school
in Zuid-Kennemerland

Met de invoering van passend onderwijs verandert de toewijzing van middelen voor extra ondersteuning aan leerlingen. Het geïndiceerde 'rugzakje' maakt plaats voor een financieringsvorm waarbij de samenwerkingsverbanden zelf mogen gaan bepalen hoe ze de extra middelen over de scholen en hun leerlingen gaan verdelen. In het samenwerkingsverband VO Zuid-Kennemerland is de toewijzingsprocedure, die vanaf 1 augustus 2014 gebruikt gaat worden, al ontwikkeld. Schooljaar 2013/14 wordt de procedure bij wijze van oefening gebruikt voor de plaatsing van leerlingen op de bovenschoolse voorziening van het samenwerkingsverband (+VO).

Het samenwerkingsverband wil werken vanuit een handelingsgerichte diagnostiek waarin het medisch labelen plaats maakt voor het vaststellen van onderwijsbehoeften. Belangrijk uitgangspunt van de toewijzingsprocedure is dat ouders en leerlingen als gelijkwaardige partners meedenken over de ondersteuningsbehoefte van een leerling en een daarbij passend (onderwijs)aanbod. Om de kennis en expertise van ouders en leerlingen te benutten, werkt het samenwerkingsverband met MDO's: multidisciplinaire overleggen (MDO's) waaraan verschillende professionals samen met de leerling en de ouders de ondersteuningsbehoefte van leerlingen in kaart brengen.

"Passend onderwijs geeft de jongere zelf een belangrijke stem in het verwoorden van de behoefte(n) en het formuleren van de oplossing(en)"

Het realiseren van een passend onderwijsaanbod: hoe gaat dat in zijn werk?

Preventief werken is een belangrijk uitgangspunt van het samenwerkingsverband. Alle reguliere VO-scholen in Zuid-Kennemerland beschikken daarom naast een basisondersteuningsprofiel over een vorm van extra ondersteuning: de trajectbegeleiding. De samenwerking met ouders is daarin heel belangrijk. Samen met de ouders van de leerling wordt bekeken welke ondersteuning een leerling nodig heeft. Vervolgens wordt in een plan vastgelegd welke preventieve acties en ondersteuning ingezet worden.

Wanneer de trajectbegeleiding de ondersteuningsbehoefte van de leerling overstijgt, wordt in samenwerking met ouders een Multidisciplinair Overleg (MDO) georganiseerd. In dit overleg zijn ouders, leerling en de school gelijkwaardige deelnemers: ze zijn partners in deskundigheid als het gaat om de leerling. Samen met de school, een consulent passend onderwijs van het samenwerkingsverband en andere betrokkenen bij de leerling wordt de ondersteuningsbehoefte van een leerling in kaart gebracht. Wanneer deze behoefte duidelijk is geworden, wordt gezamenlijk gezocht naar een passende oplossing. Daarbij kan gedacht worden aan extra ondersteuning op de huidige school of een overstap naar een andere reguliere school. Daarnaast is het mogelijk dat besloten wordt dat de school of de ouder extra ondersteuning krijgt of dat er een aantal andere betrokkenen aan zet zijn (bijvoorbeeld jeugdreclassering). Verder kan er sinds dit schooljaar direct een aanvraag worden gedaan voor een plaats op het +VO (de bovenschoolse voorziening). Deze aanvraag bestaat uit een aanmeldformulier, het verslag van het MDO en het handelingsplan van de leerling. De aanvraag op basis van het MDO gaat vervolgens nog langs de schakelcommissie. Doel van de commissie is vooral dat zij het proces toetsen. Het samenwerkingsverband beoogt een

bepaalde bureaucratie en gaat ervan uit dat de expertise over ondersteuningsbehoefte van de leerling bij de ouders, leerling en school ligt. Daarom kiest het samenwerkingsverband niet voor een inhoudelijke slag langs een commissie.

De schakelcommissie beslist nu nog niet over de toelaatbaarheid voor het VSO (dit is nu nog bij het gedragpunt (voormalig REC) belegd), maar het samenwerkingsverband is voornemens deze bevoegdheid vanaf 1 augustus 2014 aan de schakelcommissie toe te kennen.

Transparantie, efficiëntie, snelheid en gelijkwaardig partnerschap: de uitgangspunten van de MDO's

Wat maakt het MDO tot een succes? In het MDO werken de leerling en ouders samen met de school vanuit een multidisciplinaire aanpak. De kennis en expertise van de ouders en de leerling is even belangrijk als die van andere professionals. Dat is een wezenlijk verschil in vergelijking tot meer traditionele overleggen waarin professionals zich vanuit hun eigen discipline over een dossier buigen en vervolgens een advies uitbrengen.

"In het MDO praat je niet over iemand, maar met iemand"

"Ouders en leerlingen zijn zelf ook expert op het gebied van hun problematiek. In een MDO wordt dit volledig erkend en nemen ouders, leerlingen en professionals een gelijkwaardige rol in."

In Zuid-Kennemerland zien de onderwijsprofessionals de inbreng van de leerling en ouders als een belangrijke meerwaarde bij het vaststellen van de ondersteuningsbehoefte. Je praat als professionals niet over een 'dossier', maar direct met de ouder en leerling. Deze manier van werken vergroot volgens de consultants passend onderwijs van het SWV ook de transparantie en duidelijkheid. Je praat niet via elkaar over een leerling, maar in een gezamenlijk overleg. Tijdens het overleg kun je steeds checken of ouders, school en leerling nog op één lijn zitten bij het in kaart brengen van de ondersteuningsbehoefte.

"Ouders hoeven zich geen zorgen meer te maken of hun belangen goed behartigd worden door hulpverleners. Ze zijn immers zelf deelnemers aan het MDO en horen wat er gezegd wordt."

MDO's zorgen ook voor efficiëntie in het Passend Onderwijs. Alle belangrijke actoren zijn namelijk direct betrokken bij de aanvraag. Dit voorkomt dat er langs elkaar heen wordt gewerkt. Ook is er sprake van maar één tussenstap in de aanvraag van extra ondersteuning: de aanvraag bij de besluitcommissie. Daardoor wordt snel de juiste ondersteuning gerealiseerd.

Ook docenten zijn enthousiast over het werken met MDO's; ze ervaren dat de nieuwe methodiek veel sneller resultaten oplevert omdat ouders direct meegenomen worden in het proces. Het samenwerkingsverband ziet dat veel scholen de ZAT-overleggen (waaraan ouders en leerlingen niet deelnemen) gaan vervangen door MDO's.

“Het MDO levert veel efficiëntie op doordat alle betrokkenen aansluiten bij de overleggen. Voorheen zaten wij als consultants veel vaker aan de telefoon om alle relevante partijen te spreken. Dat hoeft nu niet meer.”

Voorbeeld: Hoe het MDO bijdraagt aan een snelle en passende oplossing:

Leon (13) zit sinds februari op een school voor voortgezet speciaal onderwijs in Haarlem. Na een moeilijke start op een reguliere VO-school heeft hij daar mede dankzij de snelle en transparante werkwijze van het MDO een plek gekregen. Leon's ondersteuningsbehoefte gaat terug tot de basisschool. Daar kreeg Leon ondersteuning om te gaan met zijn ADHD/ADD. Tegen het einde van de basisschool ging het zo goed met Leon dat de school de ouders vonden dat Leon best zonder rugzakje naar het VO kon. Ook vonden ze het een goed idee om Leon met een 'schone lei' te laten beginnen, het VO was niet op de hoogte van Leon's gedragsproblematiek op de basisschool. Maar de overgang naar het VO verloopt minder goed dan gehoopt. Al na een paar weken op het VO krijgt Leon last van sociale angsten. Die angsten worden een gegeven moment zo sterk dat hij letterlijk de deur niet meer uit durft. Leon gaat ook niet meer naar school. De moeder van Leon wil dat er snel actie ondernomen wordt en neemt contact op met het RIAGG. Er wordt besloten een multidisciplinair overleg te organiseren rondom Leon, waaraan Leon en zijn moeder zelf ook als gelijkwaardige partners deelnemen. Samen met een consultant passend onderwijs, de zorgcoördinator en de hulpverlener van het RIAGG slagen ze er in om Leon's ondersteuningsbehoefte scherp te krijgen en een daarbij passend ondersteuningsaanbod te vinden dat naar ieders tevredenheid is: In het geval van Leon is dit een VSO-school in de regio. Er wordt een toelaatbaarheidsverklaring aangevraagd voor het VSO bij het gedragpunt (voormalig REC). Deze wordt gelukkig snel toegekend. Leon en zijn moeder kijken heel positief terug op het MDO. Ze werden als serieuze gesprekspartners gezien en het MDO kon snel georganiseerd worden. Leons ondersteuningsbehoefte is door het MDO snel in kaart gebracht. De periode dat Leon thuiszat is relatief kort gebleken. Binnen drie maanden is een passende nieuwe onderwijsplek gevonden voor Leon.

De juiste taal, vaardigheden en mindset

Hoewel de werkwijze van de MDO's positief wordt ervaren, vragen de MDO's de nodige (gespreks)vaardigheden, taal en 'mindset' om de leerling en de ouder écht centraal te laten staan en educatief partnerschap in de praktijk te brengen. Kern van dat partnerschap is dat ouders zich gehoord, gezien en gerespecteerd voelen. Ouders moeten serieus genomen worden en er moet ruimte zijn voor hen om mee te denken en mee te beslissen. Om dit educatief partnerschap vervolgens in de praktijk van de MDO's te brengen, is een open houding van de deelnemers uit het onderwijs en hulpverlening belangrijk. Alleen dan is gelijkwaardig partnerschap mogelijk.

Het samenwerkingsverband wil graag dat er een gezamenlijke nieuwe taal wordt ontwikkeld waarin het handelingsgericht denken, werken en handelen het uitgangspunt is. Dat houdt in dat gedacht, gesproken en gehandeld wordt met, over en naar een leerling. En waarin gesproken wordt over de onderwijsbehoefte, de mogelijkheden (in plaats van tekorten) en het ontwikkelingsperspectief van leerlingen. Het is belangrijk dat deelnemers aan het MDO weten te onderscheiden welke informatie belangrijk is en welke niet bij het onderzoeken van de onderwijsbehoefte. Dat vraagt van deelnemers aan het MDO dat ze de afweging maken of informatie 'nice to know' of 'need to know' is.

De consultants passend onderwijs zien het als hun taak om samen met docenten en zorgcoördinatoren de vaardigheden die nodig zijn voor het goed begeleiden van een MDO te ontwikkelen. Zo hebben de consultants hulpkarten ontwikkeld met daarin de Do's en Don'ts voor in het MDO. Wat kun je beter niet zeggen? En wat juist wel? Ook heeft het samenwerkingsverband een toelichting geschreven bij het meldformulier voor de schakelcommissie. Deze bestaat uit formuleringen en taalgebruik die passen binnen de uitgangspunten van het samenwerkingsverband.

Verder heeft het samenwerkingsverband een vragenlijst schoolse vaardigheden ontwikkeld. Met behulp van deze lijst kunnen alle partijen met elkaar duidelijk krijgen welke vaardigheden er van een leerling gevraagd worden in het VO. De vragenlijst blijkt ook nuttig voor de overgang van het primair naar voortgezet onderwijs. Het helpt basisschoolleerkrachten om in te schatten of een leerling, al dan niet met extra ondersteuning, geplaatst kan worden in het reguliere voortgezet onderwijs.

“Laat OMA thuis” Dat is een van de adviezen uit het boekje om zorgcoördinatoren en leraren te helpen om het MDO voor te bereiden. OMA staat voor:

*Overnemen
Mening
Aannames*

Het overnemen van meningen, verantwoordelijkheden en taken van anderen, het uitspreken van meningen die niet relevant zijn en het doen van aannames horen volgens het samenwerkingsverband niet thuis in een MDO.

Resultaten en successen

Het MDO is een goed instrument om invulling te geven aan de kern en uitgangspunten van passend onderwijs in de regio. Dat betekent:

- *Meer betrokkenheid door educatief partnerschap:*

In het MDO staan de leerling en de ouder écht centraal: ze zijn immers zelf deelnemer. Wanneer een leerling vastloopt of er een probleem of conflict is, worden ouders en leerlingen hier direct zelf bij betrokken. Het verkennen van de behoefte en het zoeken naar een oplossing gebeurt gezamenlijk.

- *Meer transparantie:*

De leerling en de ouder zijn vanaf het begin aanwezig bij de gesprekken die leiden tot de toewijzing van hulp. Daarmee is er een zuiver beginpunt. Er wordt niet meer ‘achter hun rug om’ over hen besloten, maar *samen* met hen gezocht naar een passende oplossing.

- *Meer efficiëntie*

In het MDO komen alle personen die betrokken zijn bij de leerling samen om de ondersteuningsbehoefte vast te stellen en vervolgens tot een oplossing te komen. Dit scheelt veel onderlinge afstemming met personen binnen en buiten de school.

- *Weinig bureaucratie > een snelle toewijzing*

Bovendien is de toewijzingsprocedure zelf weinig bureaucratisch: tussen het MDO en de aanmelding op het +VO (en vanaf 1 augustus ook het VSO) zit maar één tussenstap. Alleen de schakelcommissie buigt zich nog over de aanvraag; hun rol is vooral toetsend op het proces. Ook doen ze binnen een week uitspraak. Doordat er weinig (tussen)stappen zitten tussen het vaststellen van de ondersteuningsbehoefte en de feitelijk plaatsing op het VO+, kan de toewijzing van de ondersteuning veel sneller verlopen dan voorheen.

Lessen en adviezen

De ervaringen met het MDO in het samenwerkingsverband zijn heel positief. Er zijn eigenlijk geen echte knelpunten. Het snel plannen van een afspraak in de drukke agenda's van alle deelnemers aan een MDO is soms even puzzelen. Toch lukt het bijna altijd om snel een afspraak te plannen. Uit het voorbeeld van Zuid-Kennemerland kunnen een aantal lessen en adviezen getrokken worden:

- *Implementeer MDO vanuit een visie*

Het MDO is volgens Zuid-Kennemerland geen werkwijze die je zomaar kunt toepassen. Om werkelijk profijt te hebben van MDO's moet de manier van werken passen in de visie van je samenwerkingsverband. Het samenwerkingsverband wil weinig bureaucratisch en transparant werken vanuit een handelingsgerichte aanpak educatief partnerschap. Daarbinnen is het MDO ontwikkeld.

- *Zorg voor heldere formats en ondersteuningsmiddelen*

Het MDO maakt deel uit van de toewijzingsprocedure van het samenwerkingsverband. Het is belangrijk dat de richtlijnen van de procedure en de uitgangspunten van het samenwerkingsverband in de praktijk van het MDO terugkomen. Om hier voor te zorgen heeft het samenwerkingsverband heldere formats en toelichtingen opgesteld. Ook zijn ondersteuningsmiddelen ontwikkeld zoals hulpkaarten met gesprekstechnieken en een vragenlijst die gebruikt kan worden om te spreken over de schoolse vaardigheden van een leerling.

- *Laat je niet weerhouden door de aanvankelijke tijdsinvestering, de werkwijze van het MDO is uiteindelijk heel efficiënt*

Aanvankelijk zijn scholen soms sceptisch over de meerwaarde en opbrengst van MDO's (wéér een overleg, wat levert dat op?). Bovendien is het op korte termijn bij elkaar brengen van alle betrokkenen vaak een uitdaging omdat je met veel verschillende (drukke) agenda's te maken hebt. Maar wanneer scholen gaan werken met MDO's ervaren zij al snel de meerwaarde: gezamenlijk zoeken naar de ondersteuningsbehoefte en een passende oplossing levert veel tijdswinst op en een oplossing die passend is voor de leerling.

- *Train gespreksvaardigheden van deelnemers*

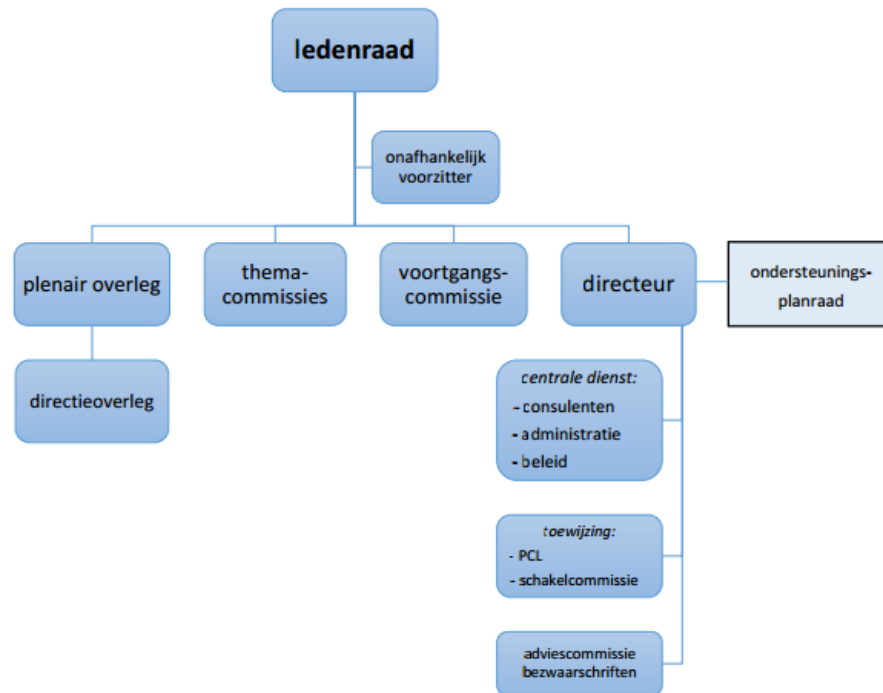
Een MDO vraagt om goede gespreks- en persoonlijke vaardigheden van deelnemers. Het uitspreken van aannames, persoonlijke meningen en vooroordelen van professionals passen niet in een MDO. Het is belangrijk dat deelnemers aan het MDO met een open houding het gesprek in gaan. Het gaat om het vaststellen van de ondersteuningsbehoefte waarbij de ouder en de leerling de regisseur zijn. Zij geven aan waar hun behoefte ligt. Professionals die deelnemen aan het MDO verschillen in de mate waarin zij al over de benodigde vaardigheden beschikken. Het is daarom verstandig deelnemers hierin te ondersteunen (bijvoorbeeld door ervaren deelnemers in te zetten of deelnemers te coachen) of deelnemers een training te laten volgen.

Achtergrond Zuid-Kennemerland

Het Samenwerkingsverband VO Zuid-Kennemerland bestaat uit 31 participerende scholen. Dit zijn scholen voor leerlingen van praktijkonderwijs, vmbo, havo, vwo, cluster 3 en cluster 4.

De aangesloten scholen voor voortgezet onderwijs verzorgen een breed aanbod voor ruim 19.000 leerlingen; zij hebben ieder een eigen karakter en ontwikkelen en realiseren binnen het regionale samenwerkingsverband vanuit een gezamenlijke visie een samenhangend geheel van voorzieningen.

Organogram Samenwerkingsverband Zuid-Kennemerland

Contactinformatie

Directeur:
Mevr. Nnette Dieleman
(ndieleman@swv-vo-zk.nl)

Consulent Passend onderwijs:
Mevr. Inge Verstraete
(iverstraete@swv-vo-zk.nl)
Mevr. Linda Heuving
(lheuvingh@swv-vo-zk.nl)

Voor meer informatie:
<http://www.samenwerkingsverband-zuid-kennemerland.nl>

Visuele presentatie praktijkvoorbeeld:

http://prezi.com/j6zmxiaqonzn/?utm_campaign=share&utm_medium=copy&rc=ex0share